

JARMILA ADÁMKOVÁ

... JENOM NEVIDÍM

Vydání katalogu finančně podpořili:
Ministerstvo kultury České republiky

Nadační fond Českého rozhlasu z veřejné sbírky Světluška

Vydal jako 51. publikaci Okamžik – sdružení pro podporu nejen nevidomých
(www.okamzik.cz), Praha 4, Na Strži 1683/40

Odpovědná redaktorka: Mgr. Pavla Vaňková
Grafická úprava: Karolína Čechová
Fotografie: Mgr. Pavla Vaňková, Jana Morávková

Vydání první, Praha 2014
ISBN 978-80-86932-36-1

Úvod

Jarmila Adámková přišla do Hmateliéru – ateliéru a dílny hmatového modelování pro nevidomé v roce 2011 již se základy dovedností práce s šamotovou hlínou a hlavně s touhou tvořit. Od začátku bylo patrné, že má přirozený výtvarný talent a hlavně radost z tvorby, bez ambice stát se sochařkou.

Tvořivost, vycházející z radosti a hravosti je na jejích pracích zjevná na první pohled. Je obdivuhodné, jak se nejen ve svém osobním životě vyrovnala se ztrátou zraku, ale dokázala využít a opřít se o další důležitý lidský smysl – hmat pro svoji profesi masérky a uměleckou činnost hmatového modelování.

Sama říká: „... jenom nevidím...“ Co znamená „jenom nevidět“ si málokdo z vidících dokáže představit. Zrak přináší téměř 90 % informací o okolním světě.

Jarmila o sobě mluví vždy jen stručně. O její odvaze, vnitřní síle, radosti ze života a vzácné vyrovnanosti vypovídají její plastiky, sochy.

Do Hmateliéru obvykle přichází s jasnou představou, co bude vytvářet, její práce není ovlivněna žádným výtvarným vedením, pracuje úplně samostatně, jen s drobnou technickou pomocí při výběru typu a barvy hlíny a uchování výrobku před vypálením.

Jarka je prostě skromné sluníčko, které září zevnitř a rozdává svoji fantazii pro potěšení.

Jarmila Kerlická,
vedoucí Hmateliéru

Recenze – charakter tvorby

Tvorbě nevidomé výtvarnice Jarmily Adámkové dominují dva náměty – lidské tělo a svět pohádek. Ve většině případů jde o ztvárnění realistická, i když tu a tam zaznamenáme u pohádkových bytostí jistou výrazovou zkratku v duchu renomovaných kreslířů a animátorů.

Adámková evidentně čerpá z archivu vlastní paměti, kterou ještě donedávna živily vidoucí oči. U ženských aktů je patrný sklon k řecké strohosti a idealizaci proporcí. Oba náměty spojuje snaha zachytit krásu v její ryzí podobě; pohádkový svět není karikován a lidské tělo je bez temných konotací a deklarované smyslnosti.

Celé dílo je odkazem na pozitivní přístup k životu, autorka se evidentně nesnaží ztvárnovat odvrácenou stranu bytí, neřeší ani vlastní handicap nebo přísnou uměleckost svých plastik. Její výtvarné aktivity lze tedy právem označit za autoarteterapii.

Pokud někdo nebude tomuto výrazu přesně rozumět, doporučuji mu prohlédnout si (nebo ohmatat) její výtvary.

Ján Rakytko,
lektor keramiky a hmatového modelování

Jarmila Adámková

Narozena 1959 ve Vítkově, okr. Opava, dlouhodobě žije v Praze.

Nevidomá s úplnou postupnou ztrátou zraku během osmi let.

Povoláním masérka, dříve pracovala jako aranžérka květin. Upravuje knížky do digitální podoby pro četbu nevidomých na PC s hlasovým výstupem.

Ráda plave, chodí do přírody, na koncerty a do divadel. Před ztrátou zraku patřilo mezi její záliby malování a kreslení.

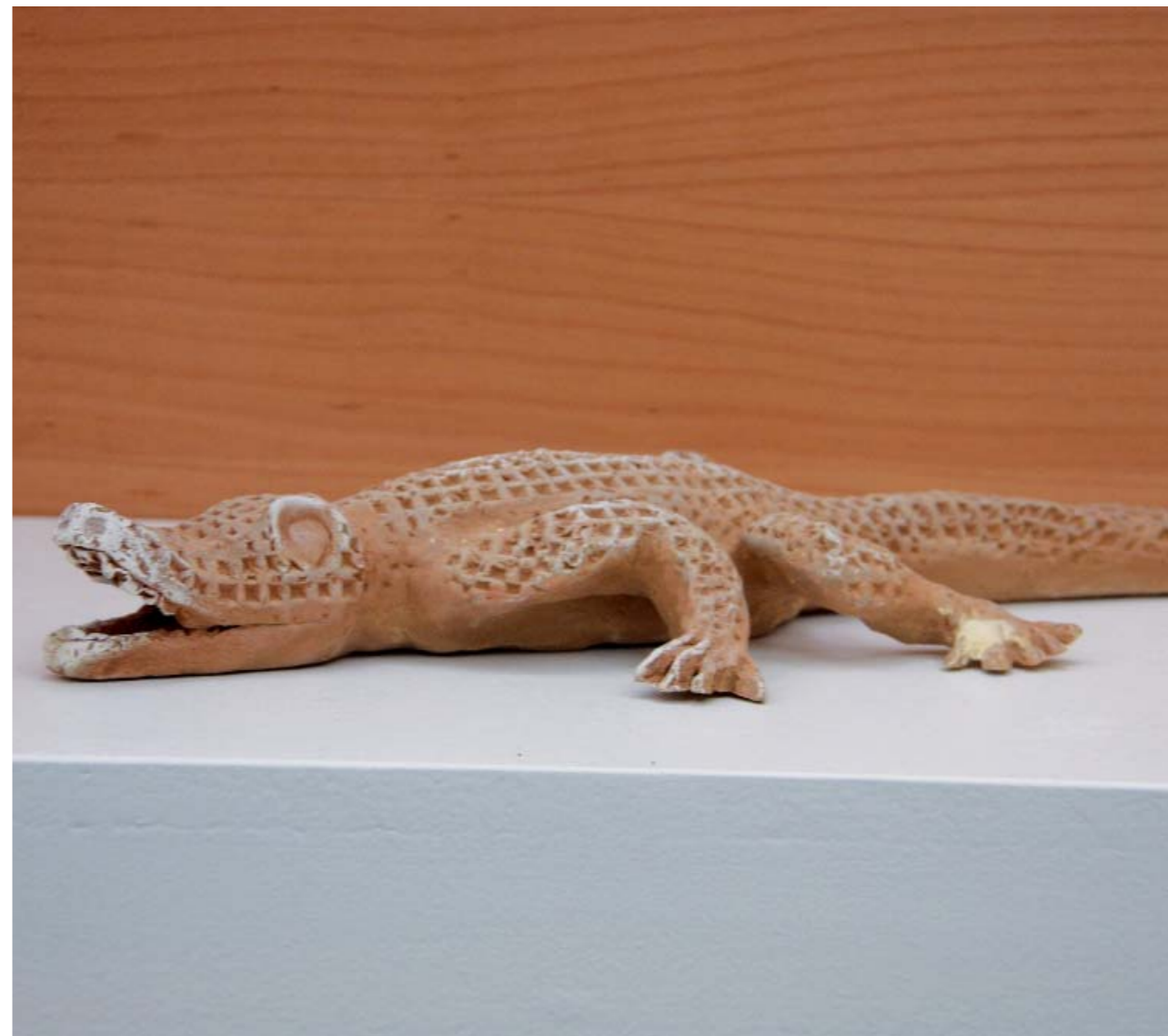

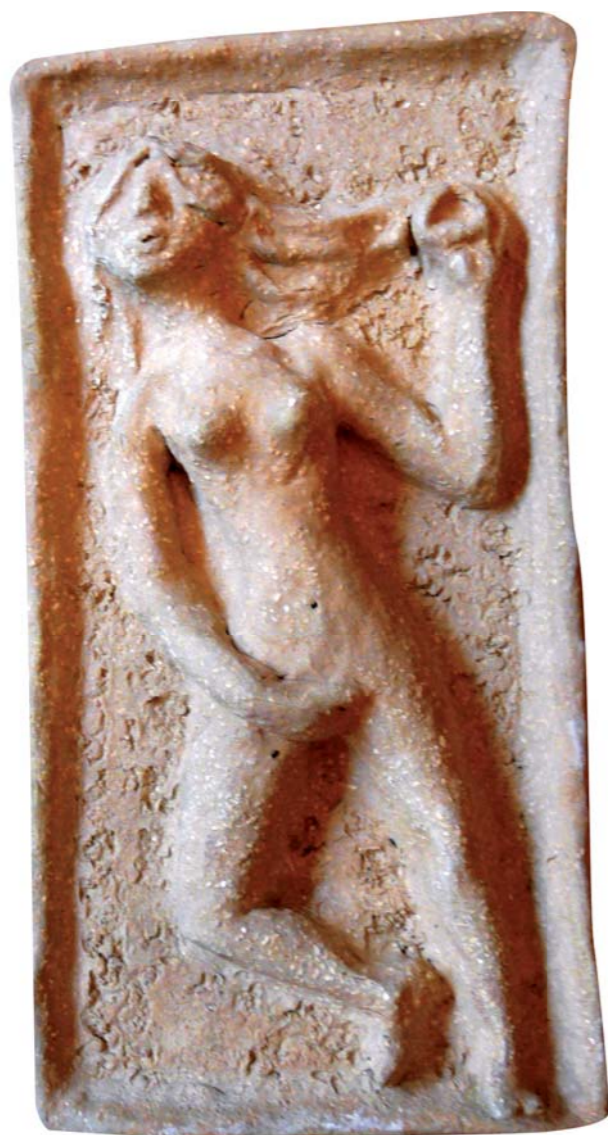
Dýně – aromalampa

Hudebník

Krokodýl

Ležící postavy

Vodník

Mořská panna

Jarko, když se dívám na Vaše sochy, připomínají mi pohádku.

Četla jste jako malá holka ráda pohádky?

Jako dítěti mi četla každý večer pohádky moje teta. Do šesti let jsem vyrůstala v Rožnově pod Radhoštěm. Můj táta byl vážně nemocen, doma byli dva starší bratři a maminka musela do práce. Vyrůstala jsem s babičkou a tetou. V šesti letech jsem se vrátila k rodičům.

Které pohádky patřily mezi Vaše oblíbené?

Ráda jsem četla od Boženy Němcové, Erbena, Čtvrťka, Drdy... apod. Neměla jsem ráda pohádky, které byly kruté. Např. ruské... Mně zaujal Vodník, trochu jsem se jako dítě vodníků bála, měla jsem je spojené s Kyticí K. J. Erbena.

Ten Váš je přívětivý, takový ochránce a talisman.

Já si pamatuji pěkné vodníky od Lady. Byli nádherně malováni, usměvaví a přívětiví.

Vím o Vás, že jste ztratila zrak během života. Co Vám nejvíce pomohlo se vyrovnat s tímto novým životním údělem?

Jsem ve znamení Lva. To by snad mohlo vysvětlit vše...

Ale, vážně. Nechtěla jsem se smířit s tím, že bych byla mým dětem přítěží. Mimo očí jsem relativně zdravá, tak co sedět doma a nic nedělat? To by mně ubilo. Hodně mi pomohlo Středisko pro nevidomé a slabozraké na Dědině. Tam během jednoho roku jsem se naučila, jak žít se slepotou a druhý rok jsem nastoupila do masérského rekvalifikačního kurzu. Byl to fofr, protože po dvou a půl letech jsem již pracovala.

Je pro Vás modelování terapií?

Modelování je pro mě oáza klidu a oddechu. Jak vezmu hlínu do rukou, už nevnímám okolí. Mám ohromnou radost, když se mi moje představa začíná tvarovat pod rukama. Je to prostě nádhera. A když se dílo vydaří, tak jsem z toho nesmírně šťastná a mým kamarádům hned o tom povídám.

Pracujete jako masérka, vidím, že máte lidské tělo „osahané“, neděláte v tělesných proporcích chyby. Připadá Vám podobné „hnětení hlíny“ jako „hnětení těla“?

Nevím, co bych Vám na tuto otázku měla odpovědět. Snad jen to, že každý jsme jiný a naprostý originál. Je fakt, když jsem dělala plastiky nahých žen, tak jsem je chtěla vytvořit v kráse, štíhlosti a dokonalosti. Před sto lety vládly baculky, dnes je to naopak... Ale určitě mi to hodně pomáhá v představě o lidském těle.

Vaše sochy na mě působí pohádkově, vytváříte svět vodníků, lesních žínek, mořských panen a jiných pohádkových bytostí. Jak se na Vaši tvorbu dívají Vaše děti a vnoučata?

Moje děti se podívají a... dobré. Snad si to řeknou jen mezi sebou... Ale moje osmiletá vnučka nechápe, jak může slepá babička dělat takové sochy. U Kristýnky mám velký obdiv. Sama chodí do keramického kroužku a moc dobře jí to jde.

Ráda jste tvořila jako dítě?

Jako dítě jsem se naučila ruční práce od mé babičky. Ve škole jsem celkem dobře malovala. Co se týče ručních prací, všechny mně bavily.

Také mám aranžérskou výchovu... Studovala jsem Střední zemědělskou školu s oborem sadovník, květinář. Tam nás učili aranžovat květiny a to mi také hodně dalo.

Vím z vlastní zkušenosti, že se člověk musí stát dítětem a ve svobodě tvořit, aby ho práce těšila. Vracíte se ve vzpomínkách do dětství?

Já jsem prožila krásné dětství, tak na něj samozřejmě ráda vzpomínám. S tetou jsme chodily hodně do přírody, k řece, na kolo, na lyže. Žila jsem v Beskydech, kde je mnoho možností...

Kde nacházíte inspiraci?

To je zvláštní otázka. Budete se divit, ale když jedu metrem do práce nebo z práce, tak mám spoustu času si rozmyslet, co budu vyrábět příště. Tedy je to metro.....

Jak dalece je Vám při tvorbě překážkou to, že nevidíte?

Mám, díky tomu, že jsem dříve viděla, velmi velkou představivost. Přiznávám, že bych na mé dokončené dílo někdy ráda koukla vidícíma očima... Ale, bohužel to nejde, tak si to vše ohmatám a vcelku jsem spokojena.

Někdy si řeknu, že to, či ono, jsem měla udělat lépe, ale to je již pozdě...

Jaké máte plány do budoucna?

Vzhledem k tomu, že keramika je můj koníček, pokračovat a tvořit tak dlouho, pokud to půjde. Nemyslím si o sobě, že budu tvořit nějaká veledíla, dělám to pro radost a odpočinek. V Hmateliéru je krásná pohoda. Tím chci poděkovat za příjemnou atmosféru paní Jarmile Kerlické a paní Lence Smětákové. Jsou to hodné a laskavé holky, které dodávají lidem jistotu a povzbuzení, že něco dovedeme.

Masky

Čert a čarodějnice

Dinosaur

Nevidomí lidé a výtvarné výstavy

Nabízíme Vám úvodní informace k několika následujícím otázkám:

1. Mají nevidomí lidé zájem o výtvarné umění?

Mnozí možná ne, ale jiní ano. Někteří dříve viděli a výtvarno je vždy zajímalo a stále zajímá, někteří jednotlivci dokonce chodí s průvodcem na výstavy a nechávají si popisovat obrazy. Jiné nevidomé zajímá výtvarné umění jako součást kulturního života naší společnosti. Někteří nevidomí vyhledávají příležitost „nahlédnout“ do běžných výstav pomocí tzv. hmatových stezek, jiné zajímají specializované hapestetické výstavy pro nevidomé. A několik nevidomých do výtvarného umění nebo uměleckého řemesla také přináší vlastní tvorbu.

2. Co je to „hapestetika“?

Hapestetika neboli hmatová estetika je obor zaměřený na estetickou hodnotu hmatového vnímání nevidomých lidí. Vedle informační hodnoty hmatového vjemu vystupuje do popředí spíše estetický zážitek spojený s objektem vnímání a vnitřním světem nevidomého. Více o hapestetice najdete např. v publikaci Terezie Hradílkové a Vladimíry Sýkorové „Dotýkejte se, prosím!“ (vydalo Sdružení Hapestetika, Praha 1998, www.hapestetika.cz).

3. Jaké jsou rozdíly mezi hapestetickou výstavou a zpřístupněním běžné výstavy nevidomým?

Hapestetické výstavy jsou vproplánově určeny pro nevidomé návštěvníky s cílem přiblížení hmatem vnímatelného umění nevidomým nebo prezentace speciálních uměleckých předmětů určených pro vnímání hmatem. Zpřístupnění běžné výstavy nevidomým lidem (např. pomocí hmatové stezky) má pro ně kromě estetické hodnoty i hodnotu informační – přibližuje umění a společenský život většinové (vidící) společnosti. Zpřístupňování výstav napomáhá integraci nevidomých do běžného života (na výstavu může jít celá rodina, nevidomý člen rodiny není ze sdílení zážitků vyloučen).

4. Co je to „hmatová stezka“ na běžné výtvarné výstavě a jak ji vytvořit?

Hmatová stezka pro nevidomé slouží k částečnému přiblížení běžné výstavy nevidomým návštěvníkům. V praxi to znamená vybrat přiměřeně velký soubor objektů, které jsou dobře vnímatelné hmatem a zároveň dostatečně reprezentují hlavní ideu výstavy. Vystavované objekty je nutno vhodně umístit pro „manuální prohlídku“, opatřit popisem v Braillově písmu a uspořádat tak, aby si je nevidomý mohl samostatně a v klidu prohlédnout. Tomu mohou napomoci vodící linie vytvořené hmatnými lištami na stolech, vymezení směru pohybu pomocinávodných provázků, připravený personál atp.

Poradte se s profesionály pracujícími s nevidomými a se zkušenými nevidomými návštěvníky výstav. Vyhledejte zkušené organizátory hapestetických i běžných výstav s hmatovými expozicemi pro nevidomé.

5. Jaká organizační a technická opatření můžete učinit při výstavách a obdobných kulturních akcích určených nevidomým?

Pro informování o akci využijte „informační kanály“ dostupné nevidomým (rozhlasové pořady pro nevidomé, speciální časopisy, e-mailové konference nevidomých). Myslete na dobrou dopravní dostupnost objektu (umístění vzhledem k MHD, ideální je vytvoření popisu trasy k místu konání odborníkem a umístění akustického orientačního majáku nad vchod do objektu atp.).

Poskytněte nevidomému informace v Braillově písmu nebo ve zvukové podobě nebo zajistěte poučený personál připravený nevidomému informace podat.

Zajistěte proškolení vaší pořadatelské služby v dovednostech správné komunikace a doprovázení nevidomých.

6. Co přináší nevidomí do výtvarného umění a uměleckého řemesla?

Jsou to například:

- výrobky řemeslníků ateliéru a dílny hmatového modelování „Hmateliér“ občanského sdružení Okamžik (www.hmatelier.cz);
- umělecké řemeslo Axmanova technika hmatového modelování pro nevidomé a její pomocí vytvářené předměty v Mezinárodním centru hmatového modelování v Tasově na Moravě (viz www.slepsisi.eu);
- osobitou tvorbu několika nevidomých umělců založenou na speciálních technikách pro nevidomé (katalogy Okamžiku: Pavla Francová 2004, Pavel Sláma 2005, Naslepo 2011, Božena Příkrylová 2011, Marianna Machalová-Jánošíková 2012, Petra Voglová 2013). O související tematice se dočtete v knize Evžena Perouta „Arteterapie se zrakově postiženými“ (Okamžik, 2005)

7. Na co byste měli pamatovat při pomoci a komunikaci s nevidomým návštěvníkem výstavy?

Komunikujte partnersky „rovný s rovným“.

Gesta a mimiku můžete nahradit slovním popisem („podávám vám ruku“ atp.)

Vyhýbejte se nepřesným nebo různě interpretovatelným směrovým výrazům („tam“, „vpravo“ bez upřesnění).

Pomoc nevidomému nabídněte a domluvte se, v čem má spočívat.

Při doprovázení se nevidomý přidržuje za vaši paži a jde půlkrok za vámi.

Chcete-li nevidomému ukázat určitý předmět, vyzvěte ho, aby svou rukou „sjel“ po vaší, která se předmětu dotýká.

Při popisu předmětů postupujte od celku k detailu, nedohodnete-li se jinak.

Více o komunikaci a pomoci nevidomým naleznete na internetových stránkách organizací poskytujících nevidomým služby a v letáčích a publikacích vydavatele (www.okamzík.cz).

Zpracoval: Miroslav Michálek